

รายงานการวิจัย

การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทร ในวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและผดุงครรภ์ 1

ภรณ์ เลื่องอรุณ*

สุภาพร วรรณสันทัด**

อริสา จิตต์วิบูลย์***

จีระภา นະแส***

Luengarun, P., Wannasuntad, S., Chitviboon, A., & Nasae, J.

Development of the Instructional Model based on an integration of caring concept
in the Maternal and Newborn Nursing and Midwifery Practicum I courses.

Thai Journal of Nursing, 61(3), 25-33, 2012.

Key Words: Instructional Model Development, Caring, Maternal and Newborn Nursing.

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา
รูปแบบการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทร
ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1
และเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน
ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างถูกเลือกแบบเจาะจง คือ อาจารย์
พยาบาล ผู้รับบริการ และนักศึกษาพยาบาลหลักสูตร
พยาบาลศาสตรบัณฑิตที่กำลังศึกษาในวิชาปฏิบัติการ
พยาบาลมารดาและทารกและการผดุงครรภ์ 1 ในปี
การศึกษา 2554 เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบวัดพฤติกรรม

เอื้ออาทร แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัด
การเรียนการสอนฯ และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษา
ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์พยาบาล
เพิ่มขึ้นหลังสิ้นสุดการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .001 ผู้รับบริการรับรู้พฤติกรรมเอื้ออาทร
ของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับดีมาก และนักศึกษา
พยาบาลมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี

* ผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ

*** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

Abstract

The purposes of this research and development were to develop the Instructional Model based on an integration of caring concept in the Maternal and Newborn Nursing and Midwifery Practicum I courses and to evaluate the effectiveness of this Instructional Model. The Instructional Model was implemented in 152 nursing students in the academic year 2011 at Boromarajonani College of Nursing, Songkhla. The descriptive statistics and paired t-test were used in data analysis.

The results revealed that after implementation of the Instructional Model, students' caring behaviors were significantly higher than the pretest score at $p < .001$. The health consumer perceived nursing students' caring behaviors at a very good level. The students' satisfaction was at a good level.

ความสำคัญขงปัญหา

การเอื้ออาทร (Caring) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการศึกษาพยาบาลที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในการดูแลมนุษย์ที่มีความแตกต่างตามประสบการณ์ชีวิต วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล โดยที่บุคคลสามารถรับรู้ได้จากการแสดงออก ความรู้สึกและความตั้งใจที่เกิดจากการปฏิบัติต่อกัน (Watson, 2002; Wannawilai, 2011) การให้การดูแลผู้ป่วยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือให้มีคุณภาพของชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ แนวคิดการเอื้ออาทร อยู่บนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Transpersonal relationship) ได้แก่ ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย อาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาพยาบาล และนักศึกษาพยาบาลกับผู้ป่วยเพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพทั้งภายในและภายนอก (สุภาพร ดาวดี, 2537) พยาบาลเชื่อว่าการดูแลมนุษย์ และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม ร่วมกับการมีความรู้ ความสามารถในการดูแลข้ามวัฒนธรรม ให้ประโยชน์อย่างมากต่อพยาบาล เพราะเป็นแนวทางตัดสินใจและปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างเป็นองค์รวม สอดคล้องกับความต้องการทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมของผู้ป่วย ทำให้การปฏิบัติการพยาบาลมีประสิทธิภาพ

การปลูกฝังการเอื้ออาทรในวิชาชีพการพยาบาลควรเริ่มตั้งแต่เริ่มเป็นนักศึกษาพยาบาล การจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เนื่องจากการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติซึ่งกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ (จินตมาศ โกศลชื่นวิจิตร, 2551) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา มีหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ให้ความสำคัญในการผลิตพยาบาลวิชาชีพที่มีศักยภาพในการดูแลผู้บริการบนพื้นฐานการเอื้ออาทรเพื่อตอบสนองความต้องการทางสุขภาพของบุคคลในชุมชน การแสดงให้เห็นถึงนักศึกษาเห็นถึงความเชื่อมโยงของทฤษฎีการเอื้ออาทรสู่การปฏิบัติและมีเจตคติที่ดีในการดูแลเพื่อนมนุษย์ นับเป็นศิลปะที่สำคัญในการปฏิบัติการพยาบาล (จินตมาศ โกศลชื่นวิจิตร, 2551) ฉะนั้นครูผู้สอนและสถาบันควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี พร้อมเป็นแบบอย่างการเอื้ออาทรต่อผู้ป่วย ต่อลูกศิษย์ และต่อผู้ร่วมงาน

การจัดการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการดูแลแบบองค์รวมเกมารดาระยะตั้งครรภ์ระยะคลอด และหลังคลอดปกติ เพื่อให้ นักศึกษามีความเข้าใจมนุษย์ ให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา

เข้าถึงความรู้สึกและจิตใจของผู้รับบริการ เป็นการสร้างประสบการณ์การดูแลมนุษย์จากประสบการณ์จริงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทร จากการสนทนาระหว่างอาจารย์ผู้สอนวิชานี้ พบว่า อาจารย์แต่ละคนให้ความหมายของคำว่าเอื้ออาทรและระบุพฤติกรรมที่แสดงถึงความเอื้ออาทรแตกต่างกัน รวมทั้งวิธีการสอนให้เกิดพฤติกรรมเอื้ออาทรก็ไม่ได้มีความชัดเจน สุดท้ายอาจารย์ผู้สอนได้สรุปว่า ผู้สอนเองก็ไม่ได้มีความเข้าใจอย่างแท้จริงว่าการเอื้ออาทรคืออะไร จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทรในนักศึกษาของวิชานี้ขาดความชัดเจนว่า พฤติกรรมเอื้ออาทรที่ต้องการให้เกิดในนักศึกษาในบริบทภาคใดนั้น คืออะไร และจะสอนด้วยวิธีใด

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์พยาบาล จึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดการเอื้ออาทรในวิชาชีพการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ให้มีความชัดเจนของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะเอื้ออาทร และวิธีการสอนให้เกิดพฤติกรรมเอื้ออาทรในนักศึกษาที่เหมาะสมตามสภาพสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยให้ประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถของอาจารย์พยาบาลในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาลและสามารถผลิตพยาบาลให้มีคุณลักษณะเอื้ออาทรตามเป้าหมายของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

คำถามการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดการเอื้ออาทรในวิชาชีพการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 เป็นอย่างไร และมีประสิทธิผลในการปลูกฝังให้นักศึกษามีพฤติกรรมเอื้ออาทรต่อผู้รับบริการหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดการเอื้ออาทรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1
2. ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดการเอื้ออาทรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของวิธีการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร มี 4 กลุ่มประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต อาจารย์พยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา ผู้รับบริการ และพยาบาลวิชาชีพในจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ในปีการศึกษา 2554 ประกอบด้วยนักศึกษาพยาบาล 152 คน อาจารย์พยาบาล 7 คน และผู้รับบริการที่นักศึกษาดูแลขณะฝึกปฏิบัติการพยาบาล 152 คน และพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลหาดใหญ่ 3 คน และโรงพยาบาลสงขลา 3 คน

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบวัด 2 ชุด และแบบสัมภาษณ์

1. แบบวัดพฤติกรรมเอื้ออาทรตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น (ภรณ์ เลื่องอรุณ, สุภาพร วรรณสันทัด, และ อริสา จิตต์วิบูลย์, 2551) มีจำนวน 49 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความตรงรายข้อ (Item validity index) อยู่ในช่วง 0.80 -1.00 มีความตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบได้

5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ มี 15 ข้อ 2) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มี 11 ข้อ 3) ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ มี 7 ข้อ 4) ด้านการเอาใจใส่ดูแลประจักษ์ญาณ มี 6 ข้อ และ 5) ด้านการเคารพในบุคคล มี 10 ข้อ การตอบไขมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 และในรายด้านของการประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณเท่ากับ 0.89 ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเท่ากับ 0.82 ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ เท่ากับ 0.81 ด้านการเอาใจใส่ดูแลประจักษ์ญาณ เท่ากับ 0.75 และด้านการเคารพบุคคล เท่ากับ 0.73

2. แบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา (ภรณ์ เลื่องอรุณ, จีระภานุแสง, พิมพา กายประสิทธิ์, และพรรณิ ชูณประดับ, 2553) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และหาความเที่ยงโดยใช้ในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 86 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.92

การแปลผลระดับของแบบวัดทั้งสองนี้ ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของประคอง กรณสูตร (2542) ดังนี้ 4.50-5.00 คือ ดีมาก, 3.50-4.49 คือ ดี, 2.50-3.49 คือ ปานกลาง, 1.50-2.49 คือ ต่ำ และ 0.50-1.49 คือ ต่ำมาก

3. แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวคำถามถึงโครงสร้างสำหรับสนทนากลุ่มพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล ประกอบด้วยคำถามหลักจำนวน 3 ข้อ สัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหมายของพฤติกรรมเอื้ออาทร, พฤติกรรมที่แสดงออกว่าเป็นการเอื้ออาทรและวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้ออาทร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ วันที่ 26 เดือน กันยายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ได้

ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา ผู้วิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย และให้สิทธิแก่ผู้ให้ข้อมูลในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย และการถอนตัวจากการวิจัยได้ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บเป็นความลับ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ใน 3 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอน 1 ระบุความหมายของแนวคิดการเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ความหมาย และพฤติกรรมเอื้ออาทรและทำการสนทนากลุ่มพยาบาลจากโรงพยาบาลสงขลา และโรงพยาบาลหาดใหญ่ จำนวน 6 ท่านพร้อมกับอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา จำนวน 5 ท่าน เพื่อสนทนาเกี่ยวกับความหมายและพฤติกรรมเอื้ออาทร และการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาล เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนนี้ ได้ข้อสรุปว่าคุณลักษณะเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ 2) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ 4) ด้านการเอาใจใส่ดูแลประจักษ์ญาณ และ 5) ด้านการเคารพในบุคคล และได้นำองค์ประกอบ 5 ด้านนี้ไปเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาแบบวัดเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาล

ขั้นตอน 2 การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทร ในนักศึกษาพยาบาล ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 โดยนำผลการทบทวนวรรณกรรมและการสนทนากลุ่มในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เกิดพฤติกรรมเอื้ออาทรในนักศึกษา ได้แก่ การปฏิบัติการพยาบาลในสภาพการณ์จริง การสาธิตเป็นแบบอย่าง การใช้สุนทรียสนทนา การสะท้อนคิด การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักศึกษา และ

การเสริมแรง หลังจากนั้นจึงสร้างเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนการสอนได้แก่ แผนการนิเทศในคลินิกที่สอดคล้องเนื้อหา สื่อการเรียนการสอน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษายพยาบาล จำนวน 3 ท่าน หลังจากได้รูปแบบแล้วได้มีการเตรียมผู้สอน โดยการเชิญวิทยากรภายนอกมาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการสุนทรียสนทนา และมีการประชุมเตรียมผู้สอนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และได้มีการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ในนักศึกษาพยาบาล 1 กลุ่มเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมของวิธีการสอนภายหลังกำหนดรูปแบบการสอนแล้ว ได้มีการพัฒนาแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยสอดคล้องแนวคิดเนื้อหาในนักศึกษาพยาบาล โดยมีการทดลองใช้ในนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 รุ่นที่ 43 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 40 คน

ขั้นตอน 3 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดเนื้อหาครั้งนี้

3.1 ในสัปดาห์แรก ก่อนการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยแจกแบบวัดพฤติกรรมเนื้อหาของนักศึกษาพยาบาลให้นักศึกษาพยาบาลตอบพร้อมกันในห้องเรียนใช้เวลา 15 นาที และรับกลับเมื่อตอบแบบวัดเสร็จ และส่งแบบวัดฯ ให้อาจารย์พยาบาลตอบเป็นรายบุคคลและให้ส่งกลับคืนผู้วิจัย ภายใน 3 วัน

3.2 นำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ โดยอาจารย์นิเทศ 7 คน สอนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในขั้นตอน 2 ในนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 รุ่นที่ 44 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 152 คน ที่ขึ้นฝึกปฏิบัติงานในวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 โดยอาจารย์ 1 คน นิเทศนักศึกษา 7-8 คน ที่แผนกห้องคลอดและหลังคลอด นักศึกษาฝึกปฏิบัติการพยาบาลเป็นเวลา 3 สัปดาห์

3.3 สัปดาห์สุดท้าย เมื่อสิ้นสุดการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.3.1 ในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยแจกแบบวัดพฤติกรรมเนื้อหาของนักศึกษาพยาบาลและแบบวัดความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาพยาบาลตอบพร้อมกันในห้องเรียนและเก็บกลับเมื่อตอบเสร็จ

3.3.2 ในกลุ่มอาจารย์พยาบาล ผู้วิจัยแจกแบบวัดพฤติกรรมเนื้อหาของนักศึกษาพยาบาลให้อาจารย์พยาบาลนิเทศทุกคนตอบ โดยประเมินพฤติกรรมเนื้อหาของนักศึกษาพยาบาลทุกคนที่นิเทศ ส่งคืนผู้วิจัยภายใน 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดเนื้อหาในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ ประกอบด้วยแผนการนิเทศที่มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมเนื้อหา ใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนระดับประจักษ์ใจและจิตวิญญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะเชิงวิชาชีพ การเอาใจใส่ดูแลประจักษ์ใจ และการเคารพในบุคคล และวิธีการสอน 6 วิธี ได้แก่ 1) การใช้สุนทรียสนทนา 2) การสาธิตเป็นแบบอย่าง 3) การเสริมแรง 4) การสะท้อนคิดด้วยตนเอง 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 6) การปฏิบัติการพยาบาลในสภาพการณ์จริง

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดเนื้อหาตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล อาจารย์พยาบาลและผู้บริหาร ดังนี้

2.1 ผู้บริหารรับรู้พฤติกรรมเนื้อหาของนักศึกษาพยาบาลโดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับดีมาก (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และระดับของพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลโดยรวม และรายด้านตามการรับรู้ของผู้รับบริการ (n=152)

พฤติกรรมเอื้ออาทร	M	SD	ระดับ
1. ด้านการเคารพในบุคคล	4.65	0.40	ดีมาก
2. ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	4.78	0.28	ดีมาก
3. ด้านเอาใจใส่ดูแลประจัญตา	4.72	0.30	ดีมาก
4. ด้านการเข้าถึงและประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ	4.67	0.38	ดีมาก
5. ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ	4.74	0.35	ดีมาก
โดยรวม	4.72	0.35	ดีมาก

2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล ระหว่างสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย พบว่า ในสัปดาห์สุดท้ายของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติกรพยาบาลมารดาทารกและการ

ผดุงครรภ์ 1 นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมเอื้ออาทรสูงกว่า ในสัปดาห์แรกของการฝึกภาคปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งในกลุ่มของนักศึกษาพยาบาล และอาจารย์พยาบาล (ตาราง 2)

ตาราง 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมเอื้ออาทร โดยรวมและรายด้าน ระหว่างสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาล โดยใช้ Paired t-test

พฤติกรรม การเอื้ออาทร	นักศึกษาพยาบาล(n=152)				t	อาจารย์พยาบาล (n=7)				t
	สัปดาห์แรก		สัปดาห์สุดท้าย			สัปดาห์แรก		สัปดาห์สุดท้าย		
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
1. ด้านการเคารพในบุคคล	3.58	0.30	4.57	0.33		3.92	0.57	4.65	0.68	
2. ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	3.55	0.36	4.56	0.37		3.53	0.63	4.47	0.69	
3. ด้านเอาใจใส่ดูแลประจัญตา	3.54	0.28	4.52	0.34		3.54	0.70	4.43	0.62	
4. ด้านการเข้าถึงและประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ	3.57	0.30	4.54	0.35		3.52	0.57	4.37	0.70	
5. ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ	3.40	0.38	4.52	0.37		3.21	0.23	3.85	0.50	
โดยรวม	3.53	0.32	4.54	0.35	-53.65***	3.54	0.54	4.35	0.64	-4.38***

*** p< .001

2.3 นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทรโดยรวมอยู่ในระดับดี ($M = 4.20$, $SD = 0.60$) และความพึงพอใจต่อวิธีการสอนแบบต่างๆ ที่ใช้อยู่ในระดับดีเช่นกัน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล และอาจารย์พยาบาล เพิ่มขึ้นหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 และพฤติกรรมเอื้ออาทรตามการรับรู้ของผู้รับบริการอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหา และสามารถสอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทรที่ชัดเจนต่อเนื่องตลอดการศึกษามาตรปฏิบัติ

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดเอื้ออาทรในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 มีประสิทธิผลต่อพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลและความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาล โดยพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาในสัปดาห์สุดท้ายสูงกว่าสัปดาห์แรกของการฝึกภาคปฏิบัติ อธิบายได้ว่าพฤติกรรมเอื้ออาทรได้รับการปลูกฝังจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 ซึ่งได้บูรณาการกรอบแนวคิดมโนทัศน์ทางการพยาบาลมโนทัศน์ทางการศึกษา และการดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นแกนหลักของหลักสูตร และได้จัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกพฤติกรรมเอื้ออาทร ในแผนการสอนภาคทฤษฎี แผนการนิเทศ และการประเมินผลภาคปฏิบัติ และสอดคล้องกับทฤษฎีการเอื้ออาทรของ Watson (1985) ที่ระบุว่าการศึกษาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมาก่อนในชั้นเรียน และมีอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน เมื่อฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยทำให้เชื่อมั่นว่าสิ่งที่ปฏิบัติเป็น

สิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมและน่าภาคภูมิใจ ส่งผลให้เกิดการรับรู้ตนเองว่าเป็นผู้ปฏิบัติที่ดี สอดคล้องกับจรัส สารขวัญ, ปริญญาพร ปรากฏผล, และ เยาวดี สุวรรณนาคะ (2548) ที่พบว่าพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลหลังการฝึกปฏิบัติสูงกว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ

อาจารย์พยาบาล รับรู้ว่า นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมเอื้ออาทรในสัปดาห์สุดท้ายสูงกว่าสัปดาห์แรกของการฝึกภาคปฏิบัติ อธิบายได้ว่า การที่อาจารย์พยาบาลนิเทศนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 8 คน ทำให้นักศึกษาและอาจารย์มีความคุ้นเคยกันและสามารถถ่ายทอดพฤติกรรมการดูแลผู้รับบริการอย่างเอื้ออาทรให้แก่ศึกษาได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้นักศึกษาซึมซับพฤติกรรมเอื้ออาทรเพิ่มขึ้น

การที่นักศึกษามีพฤติกรรมเอื้ออาทรภายหลังปฏิบัติสูงกว่าก่อนการปฏิบัติ อธิบายได้ว่าเป็นเพราะอาจารย์นิเทศมีความชัดเจนในเรื่องของพฤติกรรมเอื้ออาทรที่ต้องการพัฒนาให้เกิดในนักศึกษาว่ามีอยู่ 5 องค์ประกอบ คือ การสนับสนุนประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะเชิงวิชาชีพ การเอาใจใส่ดูแลประดุจญาติ และการเคารพในบุคคลและมีรายการพฤติกรรมเอื้ออาทรภายใต้แต่ละองค์ประกอบอย่างชัดเจนในแบบวัดพฤติกรรมเอื้ออาทร จึงทำให้อาจารย์มีทิศทางในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้เกิดพฤติกรรมเอื้ออาทรตามที่ต้องการได้ ซึ่งแตกต่างจากปีการศึกษาที่ผ่านมา

นักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกแนวคิดการเอื้ออาทรในระดับดี อธิบายได้ว่าวิธีการสอนที่ใช้มีหลากหลาย ได้แก่ การสาธิตเป็นแบบอย่าง การใช้วิธีสุนทรียสนทนา การให้นักศึกษาสะท้อนคิด การให้ข้อมูลย้อนกลับ การใช้เทคนิคเสริมแรง การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งภาษาพูด และภาษากาย และการจัดประสบการณ์ให้ดูแลผู้รับบริการรายบุคคล ทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้รับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้ฝึกทักษะ และ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์และเพื่อน และมีความสุขกับการเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของจำรัส สาระขวัญ, ปัฐยาวัชร ปรากฏผล, และ ยาวดี สุวรรณนาคะ (2548) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการวิชาหลักการและเทคนิคการพยาบาลโดยยึดหลักแนวความคิดการเอื้ออาทร

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนฯ ในการวิจัยนี้พัฒนามาจากการมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์พยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี และผู้ใช้บัณฑิต คือพยาบาลจากโรงพยาบาลที่วิทยาลัยผลิตพยาบาลให้ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาลในการศึกษานี้มีความชัดเจนของความหมายและพฤติกรรมเอื้ออาทรที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดในนักศึกษา และวิธีการสอนที่เป็นรูปธรรม ตลอดจนแบบวัดพฤติกรรมเอื้ออาทรที่มีคุณภาพดีและมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดในนักศึกษา

เหล่านี้ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาลประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนมีทักษะในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องแนวคิดการเอื้ออาทร เพื่อเป็นต้นแบบแก่นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีสมรรถนะเชิงวิชาชีพ
2. ควรมีการศึกษาซ้ำในรายวิชาอื่นทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนฯ ต่อไป
3. การพัฒนาคุณลักษณะเอื้ออาทร ควรมุ่งเน้นให้เกิดการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่เอื้ออาทรระหว่างผู้สอน ผู้เรียน พยาบาล และผู้รับบริการ ทั้งในสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย และบนตึกโรงพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- จินตมาศ โกศลชื่นจิตร. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล. คุษฏีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำรัส สาระขวัญ, ปัฐยาวัชร ปรากฏผล, และ ยาวดี สุวรรณนาคะ. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการวิชาหลักการและเทคนิคการพยาบาลเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมเอื้ออาทร. รายงานการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพระพุทธบาท สระบุรี.
- ประคอง กรณสุต. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภรณ์ เลื่องอรุณ, จีระภา นะแสง, พิมพา กายประสิทธิ์, และ พรณี จันทะดับ. (2553). ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยความเอื้ออาทร: กรณีศึกษาวิชาการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ 1. รายงานการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา.
- ภรณ์ เลื่องอรุณ, สุภาพร วรณสันต์, และ อริสา จิตต์วิบูลย์. (2555). การพัฒนาและประเมินแบบวัดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 5(2), 90-103.

สุภาพร ดาวดี. (2537). ศึกษาความตระหนักในตนเองของพยาบาลและพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย. วิทยานิพนธ์
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล.

Wannawilai, P. (2011). *Correlation between self perceived caring behavior and nursing professional competencies among newly graduated nurses*. Unpublished master's thesis, Malardalen University, Sweden.

Watson, J. (2002). Intentionality and caring-healing consciousness: A practice of transpersonal nursing. *Holistic Nursing Practice*, 16(4), 12-19.

_____. (1985). *Nursing the Philosophy and Science of caring*. Niwot: the University Press of Colorado.